

SANSKRIT VA QADIMGI FORS TILLARIGA XOS MUSHTARAK SO‘ZLARDAGI SEMANTIK KO‘CHISH HODISASIGA XOS XUSUSIYATLAR: MA’NO KENGAYISHI VA TORAYISHI

Shohjahon Sa’dullayev

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

o‘qituvchi-stajori

shohsadul@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola sanskrit va qadimgi eroniy tillarga oid mushtarak so‘zlarning leksik-semantik tahliliga bag‘ishlangan bo‘lib, unda ushbu mushtarak so‘zlardagi semantik ma’no ko‘chishining so‘z ma’nosining kengayishi va torayishi kabi jihatlariga urg‘u berilgan.

***Kalit so‘zlar:** sanskrit, vedik sanskrit, avesto tili, ahamoniy hukmdorlar bitiklari, semantik ma’no ko‘chishi, ma’no kengayishi, ma’no torayishi.*

ABSTRACT

This article is devoted to the lexical-semantic analysis of common words related to Sanskrit and ancient Iranian languages, with an emphasis on the aspects of semantic meaning transfer in these common words, such as expansion and narrowing of the meaning of the word. given

***Key words:** Sanskrit, Vedic Sanskrit, Avestan language, inscriptions of Achaemenid rulers, semantic meaning transfer, meaning expansion, meaning narrowing.*

АННОТАЦИЯ

Данная статья посвящена лексико-семантическому анализу общеупотребительных слов, относящихся к санскриту и древнеиранским языкам, с акцентом на такие аспекты изменения семантического значения этих общеупотребительных слов, как расширение и сужение значения данного слова.

***Ключевые слова:** санскрит, ведический санскрит, язык авеста, настенные надписи ахеменидских правителей, изменение семантического значения, расширение значения, сужение значения.*

KIRISH

Sanskrit va qadimgi eroniy tillarga oid mushtarak so‘zlar ko‘plab olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Ushbu tadqiqotlar asosan ushbu mushtarak so‘zlarning talaffuz va ma’no xususiyatlari doirasida olib borilgan bo‘lsa-da, hali hanuz yakuniga yetgani yo‘q. Xususan, sanskrit va qadimgi eroniy tillarga xos mushtarak so‘zlardagi

semantik ma'no ko'chishi, xususan, so'z ma'nosining kengayish va torayish hodisasi to'liq tadqiq etilmagan.

Ushbu maqolada bu tadqiqotlarning natijasi umumlashtirilgan va yangi qarashlar ham qo'shilgan. Tadqiqot obyekti sifatida sanskrit va qadimgi eroniy, xususan, avesto tili va qadimgi fors tili (Ahamoniy hukumdorlar bitiklari asosida) doirasidagi mushtarak so'zlar olindi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Tadqiqot ishini bir tizimga solish va osonlashtirish uchun, tadqiqotga tortilgan mushtarak so'zlarni quyidagicha tasniflab tahlil qilish maqsadga muvofiq deb topildi:

2.1. Sanskrit tilida ma'nosi kengaygan mushtarak so'zlar

Bu turdagi mushtarak so'zlarning aksariyati fe'l so'z turkumiga oid bo'lib, ular asosan harakat fe'llaridan iborat. Masalan, protohind-eron tilidagi **carH* (*yurmoq*, *bormoq*) fe'li avesto tiliga rac (*čar*) shaklida “yurmoq”, “bormoq” ma'nosi bilan o'tgan, ammo bu fe'l sanskrit tiliga चर् (*car*) shaklida kirgan bo'lib, uning “bormoq”, “yurmoq” ma'nosidan tashqari “sayr qilmoq” ma'nosi ham mavjud¹. Bundan vaqt o'tishi bilan ushbu fe'l ma'nosining biroz kengayganligi ayon bo'ladi.

Avestoda mag (*gam*), ahamoniy podsholar bitiklarida gm (*gam*) deb nomlangan “bormoq”, “yetib bormoq” fe'li sanskrit tilida गम् (*gam*) ko'rinishida bo'lgan, ammo ushbu fe'l “ko'chmoq” ma'nosida ham qo'llanilgan². Shuningdek, protohind-eron tilidagi **aiš* (*istamoq*)³, **paH* (*himoya qilmoq*, *qo'riqlamoq*)⁴ kabi fe'llar avesto tiliga Sīa (*aīš*), Ap (*pā*), qadimgi fors tiliga pa (*pā*) shaklida o'tgan va “xohlamoq”, “istamoq” hamda keyingi fe'lning “qo'riqlamoq”, “himoya qilmoq” ma'nosi saqlangan. Ammo sanskrit tiliga protohind-eroniy **aiš* fe'li एष (*eṣ*) ko'rinishida qabul qilingan va ushbu fe'lning “istamoq”, “xohlamoq” ma'nosidan tashqari “mayl qilmoq” va “izlamoq” ma'nolari ham mavjud⁵. **paH* fe'li esa sanskrit tiliga प् (*pā*) shaklida o'tgan va uning “himoya qilmoq”, “qo'riqlamoq” ma'nosidan tashqari “asramoq”, “saqlab qo'ymoq” ma'nosi ham mavjud⁶.

Insonga, shuningdek, tirik mavjudotga doir ba'zi mushtarak so'zlarning ham sanskrit tilidagi variantida ma'no kengayishi kuzatiladi. Masalan, yosh avesto tilidagi anaz (*zana*)⁷, ya'ni “tug'moq”, “tug'ilmoq” fe'li sanskrit tilida जा (*jā*), ya'ni

¹ Cheung J. Etymological dictionary of the Iranian verb. – Leiden: Brill, 2007. – P.33.

² *Op.cit.*, – P.101.

³ Расторгуева В. С., Эдельман Д. И. Этимологический словарь иранских языков. Том 1. – Москва: «Восточная литература», 2003 – С.124.

⁴ Cheung J. Etymological dictionary of the Iranian verb. – Leiden: Brill, 2007. – P.234.

⁵ Расторгуева В. С., Эдельман Д. И. Этимологический словарь иранских языков. Том 1. – Москва: «Восточная литература», 2003 – С.124.

⁶ Cheung J. Etymological dictionary of the Iranian verb. – Leiden: Brill, 2007. – P.234.

⁷ Nourai A. An Etymological Dictionary of Persian, English and other Indo-European Languages. – Bloomington, Indiana, United States: Xlibris Corporation press, 2013. – P.141.

“tug‘ilmoq”, shuningdek, “yasalmoq” ma’nosida, maS (*šam*)⁸, ya’ni “yutmoq”, “yutunmoq” fe’li sanskrit tilida चमि (*camī*), ya’ni “ho‘plamoq”, “tomoqni ho‘llamoq” ma’nosida va cap (*pač*)⁹, ya’ni “pishirmoq” fe’lining sanskrit tilida पच् (*pac*), ya’ni “pishirmoq”, “yopmoq” ma’nosida qo‘llanilishi bu fikrning dalilidir.

Shuningdek, ba’zi bir mushtarak holat fe’llari ham mavjud bo‘lib, sanskrit tilida ularning ma’nosi biroz kengaygan. Masalan, avesto tilida sAn (*nās*), ya’ni “yo‘qolmoq” fe’li ahamoniy podshohlar bitiklarida vinaq (*vināθ*), ya’ni “ziyon yetkazmoq”, “yo‘q qilmoq” ma’nosida, vedik sanskritda esa नस् (*nas*) “yo‘qolmoq”, “o‘lmoq”, shuningdek, “halok bo‘lmoq” ma’nosida qo‘llangan¹⁰.

Ot so‘z turkumiga oid aksariyat mushtarak so‘zlarning sanskrit tilidagi variantida ham ma’no kengayishi hodisasi kuzatiladi. Masalan, qadimgi eroniy tillarda, xususan, avesto tilida “suv” leksemasi pA (*āp*) deb yuritilgan¹¹. Sanskrit tilida esa bu so‘z आब (*āb*) ko‘rinishida uchraydi¹². Ammo sanskrit tilida bu so‘z “suv” emas, balki “daryo” ma’nosida qo‘llangan. Hindiston yarimorolining shimoliy o‘lkasi “Panjob” nomi bilan yuritiladi. Chunki bu hududdan Hind daryosining besh irmoq-daryolari oqadi va ushbu daryolar oqib o‘tuvchi keng vodiy “Panjāb”, ya’ni “*bash daryo*” deb ataladi.

Qadimgi eroniy tillari, jumladan, avesto va ahamoniy hukmdorlar bitiklarida “matodan tayyorlangan yopinchiq”, yoki eshik yo derazaga tashlab qo‘yiladigan “gazlama”, ya’ni parda *partaka* (avesto tilida akatrap, ahamoniylar bitiklarida *prtka*) deyilgan¹³. Ushbu so‘z sanskrit tilida पतह (*patah*) ko‘rinishida uchraydi¹⁴ va uning “parda” ma’nosidan tashqari “kiyim”, “kanopdan to‘qilgan dag‘al mato” ma’nolari ham bo‘lgan. Xuddi shunday “kiyim” ma’nosini anglatuvchi avestocha *artsaw* (*vastra*) va ahamoniylar bitiklaridagi *vhana* (*vahāna*) leksemasi ham sanskrit tilida वसन (*vasana*) shaklida namoyon bo‘ladi va bu so‘z “o‘ram”, “qop” va “tom” ma’nolarini bildiradi¹⁵.

Fe’l va ot so‘z turkumidan tashqari sifat va ravish so‘z turkumlariga oid mushtarak so‘zlarning sanskritcha variantida ham ma’no kengayishi nazarga tashlanadi. Masalan, avesto tilida aSuruop (*pouruša*) so‘zi mavjud bo‘lib, ushbu so‘z

⁸ Cheung J. Etymological dictionary of the Iranian verb. – Leiden: Brill, 2007. – P.40.

⁹ *Op.cit.*, – P.287.

¹⁰ Cheung J. Etymological dictionary of the Iranian verb. – Leiden: Brill, 2007. – P.282.

¹¹ Nourai A. An Etymological Dictionary of Persian, English and other Indo-European Languages. – Bloomington, Indiana, United States: Xlibris Corporation press, 2013. – P.1.

¹² *Op.cit.*

¹³ *Op.cit.*, – P.361.

¹⁴ *Op.cit.*

¹⁵ Nourai A. An Etymological Dictionary of Persian, English and other Indo-European Languages. – Bloomington, Indiana, United States: Xlibris Corporation press, 2013. – P.521.

“kulrang” ma’nosini anglatadi¹⁶. Ushbu so‘z bilan bir sathda turuvchi sanskritcha परूसः (*parūsah*) leksemasi esa “rangli”, “rang-barang” ma’nolarida qo‘llangan¹⁷.

Shuningdek, protohind-eron tilidagi **sam*, ya’ni “yoz” (fasl) so‘zi avesto tilida mah (*ham*) yoki amah (*hama*) ko‘rinishida uchraydi¹⁸ va unda ma’no (ya’ni yoz fasli ma’nosi) saqlangan. Bu so‘z sanskrit tiliga समी (*samā*) shaklida o‘tgan¹⁹, ammo ma’nosi kengaygan, ya’ni “yoz fasli” emas, balki “yarim yil” ma’nosida iste’molda bo‘lgan.

2.2. Qadimgi fors tilida ma’nosi kengaygan mushtarak so‘zlar

Sanskrit va qadimgi fors tillarida ba’zi mushtarak so‘zlar borki, ushbu so‘zlarning qadimgi forscha variantida ma’no kengayishi hodisasini kuzatish mumkin. Ularning aksariyati ot so‘z turkumiga oid so‘zlar bo‘lib, ular orasida ko‘proq predmet nomlari uchraydi, masalan:

Sanskrit tilida “yurak” ma’nosi हृद्यम् (*hrdyam*) so‘zi orqali ifodalangan bo‘lib, bu so‘zning kelib chiqishi protohind-yevropa tilidagi **kred* (yoki **kerd*) so‘zi bilan bog‘liq²⁰. Bu so‘z qadimgi fors tilida, xususan, ahamoniy hukmdorlar bitiklarida zered (*zered*) yoki zeredaya (*zeredaya*) ko‘rinishida uchraydi²¹ va ushbu so‘zning “yurak” ma’nosidan tashqari “markaz” ma’nosi ham mavjud.

Eronlik taniqli sharqshunos Ali Nourai ma’lumotlariga ko‘ra protohind-yevropa tilida “poyabzal” yoki “paypoq” ma’nosi **meuk* so‘zi bilan ifodalangan²². Ushbu so‘z sanskrit tiliga मोच (*moc*) shaklida kirib kelgan va u faqat “poyabzal” ma’nosida qo‘llangan²³. Ushbu so‘zning qadimgi eroniy, xususan, avestocha varianti coam (*maoč*) ko‘rinishida bo‘lib, bu so‘z nafaqat “poyabzal” ma’nosida, balki aynan “etik” ma’nosida ham qo‘llangan²⁴.

Rus eronshunos olimasi V.S.Rastorguyevaning ma’lumotlariga ko‘ra protohind-eroniy **aias* so‘zi “metall”, shuningdek, “bronza” (*jez*) ma’nosini ifodalagan²⁵. Bu so‘z vedik sanskritda अयस् (*ayas*) shaklida uchraydi²⁶ va protohind-eron tilidagi ma’no ham saqlangan. Gatik avesto tilida esa bu so‘z haya (*ayah*) ko‘rinishida va

¹⁶ Cheung J. Etymological dictionary of the Iranian verb. – Leiden: Brill, 2007. – P.254.

¹⁷ *Op.cit.*

¹⁸ *Op.cit.*, – P.413.

¹⁹ *Op.cit.*

²⁰ *Op.cit.*, – P.229.

²¹ Nourai A. An Etymological Dictionary of Persian, English and other Indo-European Languages. – Bloomington, Indiana, United States: Xlibris Corporation press, 2013. – P.229.

²² *Op.cit.*, – P.309.

²³ *Op.cit.*

²⁴ *Op.cit.*

²⁵ Расторгуева В. С., Эдельман Д. И. Этимологический словарь иранских языков. Том 1. – Москва: «Восточная литература», 2003 – С.124.

²⁶ *Op.cit.*

uning “metall” ma’nosidan tashqari “metall idish”, “qozon” hamda “temir” ma’nolari ham mavjud²⁷.

Shuningdek, sanskrit tilida ma’nosi saqlangan, qadimgi fors tilida esa ma’nosi kengaygan mushtarak mavhum otlar ham mavjud, masalan:

protohind-eron tilida *ama leksemasi uchraydi, bu soʻz “kuch”, shuningdek, “hujum” ma’nolarini ifoda etgan²⁸. Ushbu soʻz vedik va klassik sanskrit tilida अम (ama) koʻrinishida uchrab, “kuch”, “hujum”, “hujumkor kuch” ma’nolarini bildirgan²⁹. *ama soʻzi gatik avestoga amV (äma), yosh avesto tiliga ama (ama) shaklida oʻtgan, ammo “hujum”, “hujumkor kuch” ma’nolaridan tashqari “erkakning jismoniy kuchi” ma’nosi ham mavjud boʻlgan³⁰.

Sanskrit tilida वज्र (vāja) leksimasi mavjud boʻlib, u “qudrat”, “kuch” ma’nosini anglatadi³¹. Avesto tilida esa zAv (vāz) soʻzi “kuch-qudrat”, “ulugʻlik” ma’nolarini, ahamoniy podshohlar bitiklarida vzrka (vazraka) soʻzi “ulugʻ”, “ulkan” ma’nosini anglatgan³².

Sanskrit tilida “yosh” hisob soʻzi वस्त (vasta) shaklida ifodalangan. Ushbu soʻz bilan mushtarak hisoblanuvchi avesto tilidagi asaw (vasa) soʻzi “bir yoshli bola”, “goʻdak” ma’nolarini bildirgan³³.

Qadimgi fors tilida ma’nosi kengaygan mushtarak feʼllar ham mavjud, masalan: protohind-eron tilida *an degan feʼl boʻlgan va u “nafas olmoq” ma’nosini anglatgan³⁴. Xuddi shu feʼl sanskrit tiliga अं (an) yoki अंइति (aniti) shaklida “nafas olmoq” ma’nosi bilan kirib kelgan³⁵. Ammo yosh avesto tilida bu feʼl na (an) koʻrinishida uchraydi, uning “nafas olmoq” ma’nosidan tashqari “puflamoq” ma’nosi ham boʻlgan³⁶. Shuningdek, sanskrit tilida “bosmoq” ma’nosini ifodalovchi सु (su) feʼli boʻlgan va avesto tilidagi bu feʼlga qiyoslanuvchi uah (hau) feʼli mavjud boʻlib, u “bosmoq” va “ezmoq”, “yanchimoq” ma’nosini ham ifodalagan³⁷.

²⁷ Расторгуева В. С., Эдельман Д. И. Этимологический словарь иранских языков. Том 1. – Москва: «Восточная литература», 2003 – С.146.

²⁸ *Op.cit.*, – P.152.

²⁹ *Op.cit.*

³⁰ Расторгуева В. С., Эдельман Д. И. Этимологический словарь иранских языков. Том 1. – Москва: «Восточная литература», 2003 – С.152.

³¹ Nourai A. An Etymological Dictionary of Persian, English and other Indo-European Languages. – Bloomington, Indiana, United States: Xlibris Corporation press, 2013. – P.229.

³² *Op.cit.*, – P.500.

³³ *Op.cit.*, – P.522.

³⁴ Расторгуева В. С., Эдельман Д. И. Этимологический словарь иранских языков. Том 1. – Москва: «Восточная литература», 2003 – С.153.

³⁵ *Op.cit.*

³⁶ *Op.cit.*

³⁷ Nourai A. An Etymological Dictionary of Persian, English and other Indo-European Languages. – Bloomington, Indiana, United States: Xlibris Corporation press, 2013. – P.418.

Sanskrit va qadimgi fors tillarida forscha variantida ma'nosi kengaygan sifat va ravish turkumiga mansub so'zlar ham uchraydi. Masalan, sanskrit tilidagi स्वर्ण (svarna) sifati "oltinrang", "yaltiroq" ma'nolarini anglatgan³⁸. Ushbu sifatga qiyoslanuvchi avestocha aneraz (zarena) sifatining "oltinrang", "sariq" ma'nolari bo'lgan va ahamoniy podshohlar bitiklaridagi daraniya (daraniya) so'zi "oltin" ma'nosini anglatgan³⁹.

Shuningdek, protohind-eron tilidagi "boshqa", "o'zga", "begona" ma'nosini ifodalovchi *antara so'zi talaffuzi va ma'nosini saqlagan holda sanskrit tilida mavjud bo'lgan, biroq ushbu sifat yosh avesto tilida aratna (antara) shaklida uchraydi va uning "boshqa" va "ikkinchi" ma'nolari mavjud⁴⁰.

Sanskrit tilida उच्च (ucca) ravishi bo'lib, u "yuqori", "baland" ma'nolarini ifodalagan. Biroq ushbu so'zga qiyoslanuvchi avestocha su (us), ahamoniy hukmdorlar bitiklaridagi ud (ud) ravishining "yuqori" ma'nosidan tashqari "tepalik" ma'nosi ham bo'lgan⁴¹.

2.3. Sanskrit tilida ma'nosi toraygan mushtarak so'zlar

Sanskrit tilida ma'nosi toraygan mushtarak so'zlar ichida miqdor jihatidan eng ko'p uchragani – bu ot so'z turkumiga oid so'zlardir. Masalan:

protohind-eron tilida "barmoq" ma'nosi *angušt(h)a yoki *angušt(h)i so'zi orqali ifodalangan⁴². Ushbu so'z oyoq va qo'l barmoqlari uchun barobar qo'llangan. Bu so'z avesto tiliga shu ma'noni saqlagan holda atSugna (angušta) shaklida namoyon bo'ladi, ammo sanskrit tilidagi अङ्गुष्ठा (anguṣṭha) so'zi faqat "bosh barmoq", ya'ni qo'lning bosh barmog'ini anglatgan⁴³.

"bulut" ma'nosi protohind-eron tilida *abhra so'zi orqali ifoda etilgan va shu ma'no saqlangan holda avesto tiliga arwa (awra), qadimgi fors tiliga abra (abra) shaklida qo'llangan. Ammo sanskrit tilidagi अभ्र (abhra) so'zi faqat "yomg'irli bulut" ma'nosini anglatgan⁴⁴.

Shuningdek, sanskrit tilida ma'nosi toraygan fe'llar ham mavjud bo'lgan, masalan:

³⁸Nourai A. An Etymological Dictionary of Persian, English and other Indo-European Languages. – Bloomington, Indiana, United States: Xlibris Corporation press, 2013. – P.155.

³⁹ Op.cit.

⁴⁰ Расторгуева В. С., Эдельман Д. И. Этимологический словарь иранских языков. Том 1. – Москва: «Восточная литература», 2003 – С.158.

⁴¹ Nourai A. An Etymological Dictionary of Persian, English and other Indo-European Languages. – Bloomington, Indiana, United States: Xlibris Corporation press, 2013. – P.701.

⁴² Расторгуева В. С., Эдельман Д. И. Этимологический словарь иранских языков. Том 1. – Москва: «Восточная литература», 2003 – С.169.

⁴³ Расторгуева В. С., Эдельман Д. И. Этимологический словарь иранских языков. Том 1. – Москва: «Восточная литература», 2003 – С.169.

⁴⁴ Op.cit., – P.74.

protohind-eron tilida **baud* fe'li bo'lgan va u “sezmoq”, “his qilmoq”, “uyg'onmoq” ma'nolarini bildirgan⁴⁵. Bu fe'l xuddi shu ma'nolarda gatik avestoda doab (*baod*) shaklida uchraydi, ammo sanskrit tilidagi बोध (*bodh*) fe'li faqat “uyg'onmoq” ma'nosida qo'llangani ma'lum. Shu jihatdan ushbu fe'lning ma'nosi toraygan, deyish mumkin⁴⁶.

2.4. Qadimgi fors tilida ma'nosi toraygan mushtarak so'zlar

Bu kabi mushtarak so'zlar unchalik ko'p emas va ular asosan ot so'z turkumiga oid so'zlardir, masalan;

Sanskrit tilida “sigir” ma'nosi अघ्न्या (*aghnyā*) so'zi bilan ham ifodalangan va अघ्न्य (*aghny*) so'zi “buqa” ma'nosida qo'llangan⁴⁷. Gatik avesto tilida esa Aynvga (*agənyā*) so'zi umuman “sigir” ma'nosida emas, balki “sog'in sigir” ma'nosida ishlatilgan⁴⁸.

Sanskrit tilida oyoqning tizzadan pastki qismi umumiy qilib जंघा (*janghā*) nomi bilan atalgan. Bu so'z avesto tilidagi agnaz (*zanga*) so'zi bilan qiyoslanadi va u faqat “to'piq” ma'nosida qo'llangan, xolos⁴⁹.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, sanskrit va qadimgi fors tillarida o'zaro solishtirilganda ma'nosi kengaygan va toraygan mushtarak so'zlar soni bir necha yuzni tashkil etadi. Ularning aksariyati ot, shuningdek, fe'l so'z turkumlariga oidligi aniqlandi. Shuningdek, ushbu so'zlarni protohind-eron tilidagi so'zlar bilan solishtirish maqsadga muvofiqdir. Ushbu mushtarak so'zlardagi ma'noviy xususiyatlarni o'rganish ushbu tillarning davomchisi bo'lmish zamonaviy hind-oriy va eroniy tillarning qanday ravishda bu holatga kelib qolganini va ularning lug'at boyligidagi so'zlarning ma'noviy imkoniyatlarini tushunishga ham imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI (REFERENCES)

1. Cheung J. Etymological dictionary of the Iranian verb. – Leiden: Brill, 2007. – 603 p.
2. Jackson A. V. W. An Avesta grammar in comparison with Sanskrit and the Avestan alphabet and its transcription. – New York: AMS Press, 1892. – 362 p.
3. Kuz'mina E.E. The origin of the Indo-Iranians. – Lieden: Brill, 2007. – 782 p.

⁴⁵ Cheung J. Etymological dictionary of the Iranian verb. – Leiden: Brill, 2007. – P.15.

⁴⁶ *Op.cit.*

⁴⁷ Расторгуева В. С., Эдельман Д. И. Этимологический словарь иранских языков. Том 1. – Москва: «Восточная литература», 2003 – С.86.

⁴⁸ *Op.cit.*

⁴⁹ Nourai A. An Etymological Dictionary of Persian, English and other Indo-European Languages. – Bloomington, Indiana, United States: Xlibris Corporation press, 2013. – P.418.

4. Nourai A. An Etymological Dictionary of Persian, English and other Indo-European Languages. – Bloomington, Indiana, United States: Xlibris Corporation press, 2013. – 814 p.
5. Witzel M. Autochthonous Aryans? The evidence from old Indian and Iranian texts// Electronic Journal of Vedic Studies. – Chicago, 2001. – № 3(7) – 118 p.
6. Елизаренкова Т.Я. Ведийский язык. – Москва: «НАУКА», 1987. – 181 с.
7. Расторгуева В. С., Эдельман Д. И. Этимологический словарь иранских языков. Том 1. – Москва: «Восточная литература», 2003 – 480 с.